

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАГІСТЕРСЬКІ СТУДІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Випуск 3

Збірник наукових праць магістрів ОП
«Дошкільна освіта. Інклюзія»,
«Початкова освіта»,
«Фізична культура та спорт»,
«Практична психологія»,
«Менеджмент. Управління закладом
загальної середньої освіти»

Київ 2025

УДК 37(063).
973.202 я1

**Магістерські студії психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету: збірник наукових праць
здобувачів ОС Магістр ОП «Дошкільна освіта. Інклюзія», «Початкова освіта»,
«Фізична культура та спорт», «Практична психологія», «Менеджмент.
Управління закладом загальної середньої освіти» / за заг. ред. Л.В. Задорожної-
Княгницької. Випуск 3. Київ: МДУ, 2025. 522 с.**

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол №2 від 27 листопада 2025 року)

© Колектив авторів, 2025

3. Гапоненко Л. Розвиток рефлексії як психологічного механізму корекції професійної поведінки у педагогічному спілкуванні. *Рідна школа*. 2012. № 4. С. 14-16
4. Державний стандарт базової середньої освіти: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
5. Задорожна-Княгницька Л. В., Тимофєєва І. Б. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. Херсон : ОЛДПЛЮС, 2020. С. 16–52.
6. Кодлюк Я. П. Суб'єктність молодшого школяра в навчальній діяльності. *Початкова школа*. 2013. №1. С. 6–9.
7. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-ге вид. Київ: Грамота, 2016. 504 с.
8. Савченко, О.Я. та ін. Дидактико-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів на засадах компетентнісного підходу: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2012.
9. Савченко О. В. Особливості функціонування рефлексивної компетентності як цілісної системи. Психологічні перспективи. Київ. 2016. Вип. 26. С. 222–236. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppst_2016_27_22
10. Топузов О. М., Малихін О. В., Опалюк Т. Л. Педагогічна майстерність: розвиток професійно-педагогічної адаптивності та соціальної рефлексії майбутнього вчителя: навчальний посібник. К.: Педагогічна думка, 2018. 292 с.
11. Тур Р.І. Педагогічна рефлексія – основа формування творчого саморозвитку особистості. *Управління школою*. Харків, 2014. № 13. С.17-23

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

Оксана Голюк, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти

Альона Атаманчук, здобувач ступеня вищої освіти «магістр» за спеціальністю «Початкова освіта»

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN INFORMATICS LESSONS

Oksana Holiuk, candidate of pedagogical science, associate professor of the department of pedagogy and education, MSU

Alona Atamanchuk, master's student in Primary Education

Анотація. У статті розглянуто педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи на уроках інформатики. Акцентовано увагу на методичних підходах та інноваційних технологіях, що сприяють розвитку цифрової грамотності молодших школярів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна компетентність, початкова школа, уроки інформатики, педагогічні умови, цифрова грамотність.

Abstract. The article examines the pedagogical conditions for the formation of information and communication competence of primary school students in informatics lessons. Emphasis is placed on methodological approaches and innovative technologies that contribute to the development

of digital literacy among younger students.

Keywords: *information and communication competence, primary school, informatics lessons, pedagogical conditions, digital literacy.*

Сучасний етап розвитку освіти характеризується стрімким поширенням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які дедалі активніше інтегруються в освітній процес. В умовах цифровізації суспільства формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи набуває особливої актуальності, адже саме у молодшому шкільному віці закладаються основи навчальної діяльності, пізнавальної активності та критичного мислення. Володіння базовими навичками роботи з цифровими засобами, уміння шукати, опрацьовувати та використовувати інформацію є важливою складовою підготовки дитини до життя у сучасному інформаційному середовищі.

У цьому контексті уроки інформатики виступають одним із ключових інструментів формування інформаційно-комунікаційної компетентності. Вони створюють сприятливі умови для розвитку пізнавальної мотивації, практичного засвоєння знань і навичок роботи з комп'ютером, формування інформаційної культури. Водночас ефективність цього процесу залежить від низки педагогічних умов: використання інноваційних технологій навчання, організації інтерактивної взаємодії, урахування вікових та психологічних особливостей молодших школярів. Отже, вивчення педагогічних умов формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи на уроках інформатики є важливим напрямом сучасних педагогічних досліджень. Це дозволяє не лише окреслити оптимальні методичні підходи, а й забезпечити цілісність та наступність у розвитку цифрової грамотності молодших школярів.

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи є одним із основних завдань сучасної освіти в умовах цифровізації суспільства. Як наголошено у «Концепції розвитку цифрових компетентностей», розвиток таких умінь має починатися на ранніх етапах шкільного навчання, оскільки саме в цей період діти найактивніше засвоюють нові способи діяльності та мислення [10]. Уроки інформатики створюють унікальні можливості для формування базових цифрових навичок, адже поєднують практичну діяльність із розвитком критичного мислення, комунікативних та пізнавальних умінь.

Важливою педагогічною умовою є використання інноваційних методик та інтерактивних технологій. Дослідники підкреслюють, що ІКТ у початковій школі не мають обмежуватися лише технічними вправами, а повинні застосовуватися для розвитку творчих і комунікативних здібностей учнів. Так, В. Андрієвська та Л. Білоусова у своєму навчально-методичному посібнику зазначають, що інтеграція інтерактивних цифрових інструментів у навчання стимулює пізнавальний інтерес школярів, формує навички пошуку, аналізу та передачі інформації [2]. Використання медіатекстів, запропоноване В. Андрієвською, Н. Олефіренко та Л. Остапенко, є ефективним способом розвитку медіаграмотності молодших школярів, що є складовою ІК-компетентності [1].

Не менш важливим чинником виступає гуманістичний підхід до організації освітнього середовища. С. Вітвицька у своїх працях наголошує, що

формування компетентностей має здійснюватися в атмосфері співпраці, творчості та підтримки [4; 5]. Це означає, що педагогічні умови повинні передбачати врахування індивідуальних потреб і можливостей кожної дитини, створення сприятливого психологічного клімату, що мотивує до навчання. Водночас такий підхід формує ціннісне ставлення до знань і технологій, допомагає інтегрувати цифрові навички у життєвий досвід школярів.

Суттєвою педагогічною умовою є професійна підготовка вчителя інформатики. На думку М. Жалдака, компетентність учителя полягає не тільки у знанні технологій, а й у здатності інтегрувати їх у навчальний процес, формувати в учнів соціально-професійні компетентності [8]. Це означає, що сучасний педагог має бути не лише провідником знань, а й наставником, який здатний організувати діяльність дітей так, щоб вони самостійно опановували нові цифрові інструменти. О. Дубасенюк підкреслює, що для досягнення цієї мети необхідно спиратися на сучасні науково-методичні підходи, що забезпечують цілісність педагогічного процесу [7].

Ще однією важливою умовою є міждисциплінарна інтеграція ІКТ у навчання. О. Жук зазначає, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій має відбуватися не лише на уроках інформатики, а й у процесі вивчення інших навчальних предметів [9]. Це забезпечує формування універсальних навичок, сприяє цілісному розвитку дитини та закладає основу для подальшого успішного навчання в середній і старшій школі.

Не можна оминати увагою й методологічне підґрунтя педагогічних досліджень, адже ефективність освітнього процесу залежить від обґрунтованого вибору методів і форм роботи. У цьому контексті цінними є підходи, описані О. Дубасенюк, яка підкреслює значення системного підходу та поєднання якісних і кількісних методів у педагогічних дослідженнях [7]. Завдяки цьому педагог може аналізувати результати роботи та вносити зміни до навчального процесу з метою підвищення його ефективності.

Аналіз наукових і методичних джерел з теми дослідження дало нам підстави виділити такі основні педагогічні умови формування ІК-компетентності учнів початкової школи:

1. Нормативно-правове забезпечення та реалізація державних освітніх стратегій [10].
2. Використання інноваційних методик та інтерактивних технологій, включно з медіаосвітою [1; 2; 3].
3. Гуманістичний підхід до організації навчання, орієнтований на розвиток особистості [5; 6].
4. Професійна підготовка та методична компетентність учителя [7; 8].
5. Інтеграція ІКТ у міждисциплінарний контекст навчання [9].

Отже, формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи є комплексним процесом, який передбачає гармонійне поєднання технологічних, педагогічних та особистісно орієнтованих підходів. Успішна реалізація зазначених умов дозволяє не лише забезпечити високу якість навчання, а й сформувати у дітей готовність до життя і діяльності в умовах цифрового суспільства.

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності молодших школярів сьогодні розглядається як ключовий елемент підготовки дитини до життя в сучасному суспільстві. Діти з перших років навчання стикаються з цифровими технологіями у побуті, проте їх використання часто не має системного та навчального характеру. Саме школа покликана надати знання і навички, що допоможуть перетворити спонтанний інтерес до цифрових засобів у свідоме володіння ними. Як підкреслюється у «Концепції розвитку цифрових компетентностей» [10], формування інформаційно-комунікаційної компетентності має розпочинатися саме у початковій школі, оскільки цей період є найбільш сприятливим для становлення базових умінь.

Однією з провідних педагогічних умов є використання інноваційних методик та інтерактивних технологій навчання. Сучасний урок інформатики не може обмежуватися лише навчанням технічних функцій комп'ютера чи планшета. Його метою є формування в учнів здатності критично мислити, працювати з інформацією, співпрацювати в групі. Як зазначають В. Андрієвська й Л. Білоусова [2], використання інтерактивних цифрових інструментів значно підвищує пізнавальну мотивацію дітей та допомагає їм освоювати навички пошуку, відбору й презентації інформації. Дослідження В. Андрієвської, Н. Олефіренко та Л. Остапенко [1] доводять, що робота з медіатекстами на уроках сприяє розвитку медіаграмотності, що є складовою сучасної ІК-компетентності.

Важливою педагогічною умовою виступає гуманістичний підхід до організації освітнього середовища. С. Вітвицька наголошує, що процес навчання має здійснюватися в атмосфері творчості, співпраці та взаємоповаги [4; 5]. Це означає, що педагог має враховувати індивідуальні потреби та можливості кожного учня, підтримувати його активність і створювати ситуації успіху. На уроках інформатики гуманістичний підхід проявляється у використанні ігрових форм навчання, організації групових завдань, які розвивають навички спілкування і взаємодопомоги, та у заохоченні учнів до самостійної творчої діяльності з використанням цифрових засобів.

Не менш суттєвою умовою є професійна підготовка педагога. На думку М. Жалдака [8], компетентність учителя інформатики полягає не лише у знанні програмного забезпечення, а й у здатності інтегрувати ІКТ у навчальний процес так, щоб вони сприяли формуванню соціально-професійних і комунікативних навичок школярів. О. Дубасенюк [7] підкреслює, що педагог має володіти методологією та методикою науково-педагогічних досліджень, адже це дозволяє обґрунтовано обирати методи навчання, аналізувати результати й коригувати власну діяльність. Постійне підвищення кваліфікації, участь у тренінгах та семінарах, обмін досвідом з колегами стають необхідними умовами успішної професійної діяльності вчителя.

Важливим є також міждисциплінарний підхід до формування ІК-компетентності. Як зазначає О. Жук [9], інформаційно-комунікаційні технології повинні використовуватися не лише на уроках інформатики, а й у вивченні інших навчальних предметів. Це дозволяє формувати у дітей універсальні вміння працювати з інформацією, які можна застосовувати у різних сферах знань. Наприклад, створення презентацій з природознавства, робота з онлайн-

словниками на уроках української чи іноземної мови, використання графічних редакторів на образотворчому мистецтві робить навчання більш цілісним і практично орієнтованим.

Особливої уваги заслуговує питання методологічного підґрунтя організації освітнього процесу. О. Дубасенюк [7] підкреслює важливість системного підходу, який передбачає поєднання якісних і кількісних методів у педагогічних дослідженнях. Це дозволяє вчителю аналізувати успішність учнів, визначати проблемні зони та підбирати оптимальні методи навчання. Таким чином, методологічна підготовка педагога є запорукою підвищення ефективності уроків інформатики.

Цінним є й порівняння з європейським досвідом. У країнах ЄС розвиток цифрової компетентності вважається ключовою навичкою для кожного громадянина, тому в початкових школах активно використовуються навчальні програми з елементами програмування, робототехніки та роботи з відкритими освітніми ресурсами. Українська школа поступово інтегрує цей досвід, що відповідає стратегії Нової української школи, спрямованої на формування всебічно розвиненої, компетентної та відповідальної особистості [3].

Отже педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи охоплюють кілька взаємопов'язаних складових: нормативно-правове забезпечення [10]; використання інноваційних методик [1; 2]; гуманістичну організацію освітнього середовища [4; 5; 6]; професійну підготовку педагога [7; 8]; інтеграцію ІКТ у міждисциплінарний контекст [9]. Комплексне поєднання цих складових забезпечує формування не лише технічних навичок, а й розвитку критичного мислення, комунікативності, інформаційної культури, здатності адаптуватися до умов цифрового суспільства.

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи на уроках інформатики є складним і багатограним процесом, що поєднує технологічний, методичний та особистісно орієнтований підходи. Його ефективність визначається низкою педагогічних умов: використанням інноваційних ІКТ та медіаосвіти, створенням гуманістичного освітнього середовища, належною професійною підготовкою педагога, міждисциплінарною інтеграцією цифрових інструментів та нормативно-правовим забезпеченням. Комплексна реалізація цих умов сприяє розвитку критичного мислення, медіаграмотності, комунікативних умінь і цифрової культури молодших школярів, що, у свою чергу, забезпечує їх готовність до навчання в умовах Нової української школи та життя у цифровому суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська, В. М., Олєфіренко, Н. В., Остапенко, Л. П., 2022. Робота з медіатекстами як ключовий етап у формуванні медіаграмотності учнів початкової школи. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє середовище сучасного університету»*, № 13, с.104–113.
2. Андрієвська, В. М., та Білоусова, Л. І., 2018. Інноваційні застосування ІКТ в освітній практиці початкової школи: навчально-методичний посібник, 45 с.
3. Бібік, Н. М., 2019. *Нова українська школа: порадник для вчителя*. Київ: Літера ЛТД.
4. Вітвицька, С. С., 2023. Реалізація гуманістичної парадигми в освітньому середовищі закладів вищої освіти. *Підвищення професіоналізму фахівця засобами інноваційних*

педагогічних технологій: збірник матеріалів XXVI Міжнародної науково-практичної конференції. Житомир, 6–7 грудня 2022 року, с.12–17.

5. Вітвицька, С. С., 2023. Творча самореалізація викладача вищої школи у системі неперервної педагогічної освіти. *Теорія і методика професійного розвитку педагогічних працівників як елемент безперервного навчання в системі вищої педагогічної освіти, науки і практики: збірник наукових праць*, Łomża, с. 57–62.

6. Голюк О.А. Використання комунікаційного потенціалу Інтернет у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів ДНЗ. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Випуск 47*. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 48-52.

7. Дубасенюк, О. А., 2016. Методологія та методи науковопедагогічного дослідження: навч.методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 258 с.

8. Жалдак, М. І., 2009. Модель системи соціальнопрофесійних компетентностей вчителя інформатики. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерноорієнтовані системи навчання*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, №7 (14), с. 3–10.

9. Жук, О., 2016. Застосування інформаційнокомунікаційних технологій у вивченні економіки. *Інформаційні технології та Інтернет у навчальному процесі та наукових дослідженнях*, № 12, с. 251–252.

10. Закон України «Концепція розвитку цифрових компетентностей», 2021. Відомості Верховної Ради України, № 167р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1672021-%D1%80#n13>.

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В ІНКЛЮЗИВНИХ КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**
*Оксана Голюк, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри
педагогіки та освіти МДУ*

*Оксана Головіна, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
за спеціальністю «Початкова освіта»*

**PECULIARITIES OF THE EDUCATIONAL PROCESS ORGANIZATION IN
INCLUSIVE CLASSES OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL**

*Oksana Holiuk, candidate of pedagogical science, associate professor of the
department of pedagogy and education, MSU*

Oksana Holovina, master's student in Primary Education

Анотація. У статті розглядаються особливості організації освітнього процесу в інклюзивних класах Нової української школи. Проаналізовано теоретичні засади інклюзивної освіти, роль учителя, асистента та команди психолого-педагогічного супроводу. Висвітлено принципи створення безпечного, комфортного та підтримувального освітнього середовища, що забезпечує розвиток потенціалу кожної дитини.

Ключові слова: інклюзивна освіта, Нова українська школа, початкова школа, індивідуальна програма розвитку, педагогічний супровід, освітнє середовище.

Abstract: The article examines the features of organizing the educational process in inclusive classrooms of the New Ukrainian School. Theoretical foundations of inclusive education, the role of the teacher, teaching assistant, and psychological-pedagogical support team are analyzed. The principles of creating a safe, comfortable, and supportive educational environment that fosters the development of each child's potential are highlighted.